

<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ce4e14f5-a424-4b45-a503-3bfd1bcfc04/content> (дата звернення: 03.11.2025).

2. Костенко А. М. Справедливість як принцип права творчості в умовах воєнного стану. *Альманах права*. 2025. С. 394–399. URL: <https://almanahprava.org/assets/images/issues/16/issue16.pdf?page=394> (дата звернення: 03.11.2025).

3. Кудря А. Р. Трансформація правотворчої діяльності в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правотворчості в Україні: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф.* Вінниця: ХНУВС, 2024. С. 85–86. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9d9b7d84-a6bd-4611-a3af-ce473e7ae09d/content> (дата звернення: 03.11.2025).

4. Пархоменко Н. М. Особливості правотворчої діяльності за умов воєнного стану. *Альманах права*. 2022. С. 28–33. URL: http://jnas.nbuiv.gov.ua/j-pdf/ap_2022_13_6.pdf (дата звернення: 03.11.2025).

*Слободяник Даріана Андріївна,
студент навчально-наукового
експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
завідувач кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОНЦЕПЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ПРАЦЯХ В.В. КОПЕЙЧИКОВА

Питання взаємодії держави і громадянського суспільства є одним із ключових у сучасній теорії держави та права, адже саме через ефективну взаємодію цих двох систем формується демократична, правова держава. Володимир Володимирович Копейчиков, видатний український правознавець, у своїх працях приділив значну увагу аналізу природи цієї взаємодії, визначенню її принципів, форм і механізмів реалізації. На його думку, держава і громадянське суспільство є двома взаємопов'язаними елементами єдиної соціальної системи, кожен з яких виконує власні функції, водночас взаємодіючи з іншим задля досягнення спільної мети – забезпечення добробуту людини та стабільності суспільства [1, с. 12].

У науковому дискурсі окремо підкреслюється, що Копейчиков розглядав реформування держави й публічної влади як процес, неможливий без конструктивної взаємодії з громадянським суспільством та опори на принципи

науковості й верховенства права. Учений наголошував, що будь-які перетворення державного механізму повинні бути спрямовані на забезпечення прав людини, відкритість і підзвітність влади, що становить концептуальний фундамент модернізаційних процесів [2, с. 188–189].

Учений підкреслював, що держава не повинна домінувати над громадянським суспільством, оскільки це призводить до порушення балансу прав і свобод особи. Натомість держава покликана забезпечувати правові гарантії для самостійного функціонування громадянських об'єднань і виступати арбітром у разі виникнення конфліктів між ними [1, с. 46]. Такий підхід відповідає європейській традиції правової держави, де саме громадянське суспільство є джерелом контролю за владою.

В.В. Копейчиков визначав громадянське суспільство як систему переважно неполітичних відносин, у якій люди реалізують свої інтереси, об'єднуючись за спільними цінностями й цілями. Держава в цій системі виступає не панівним суб'єктом, а гарантом, який забезпечує законність, стабільність і безпеку суспільного життя [1, с. 47]. Він наголошував, що саме у взаємодії держави і громадянського суспільства виявляється сутність демократичного ладу, коли держава діє в інтересах громадян, а громадяни беруть участь у формуванні та реалізації державної політики [1, с. 48].

Копейчиков виокремлював кілька форм взаємодії між державою та громадянськими інституціями. По-перше, регулятивну форму – через неї держава створює правову основу для діяльності громадських об'єднань, визначаючи порядок їх утворення, реєстрації та припинення [3, с. 216]. По-друге, партнерську форму, яка передбачає спільну участь державних органів і громадських організацій у вирішенні соціально значущих питань [3, с. 217]. По-третє, контрольну форму, коли відбувається взаємний контроль: держава здійснює нагляд за дотриманням законодавства громадянськими об'єднаннями, а громадські організації контролюють діяльність державних інституцій [3, с. 218]. Нарешті, інтеграційну форму, в межах якої представники громадськості беруть участь у дорадчих і консультаційних органах при державних структурах [4, с. 230].

Науковець підкреслював, що ефективність взаємодії держави та громадянського суспільства можлива лише за умови дотримання низки принципів: верховенства права, законності, прозорості, гласності, партнерства та підзвітності [1, с. 52]. Держава повинна бути відкритою для громадського впливу, забезпечувати право на свободу слова, інформації та об'єднань. Громадянське суспільство, своєю чергою, має діяти в межах закону, не підмінюючи собою державу, а взаємодіючи з нею на засадах рівноправності [3, с. 220]. Особливу увагу Копейчиков приділяв ролі правової культури як передумови дієвої взаємодії. Він зазначав, що без підвищення рівня правової свідомості громадян будь-які інституційні зміни будуть неефективними [1, с. 54]. Розвинене громадянське суспільство можливе лише за умови, що громадяни усвідомлюють свої права й обов'язки та вміють ефективно застосовувати правові засоби для їх захисту. Розвиток правової культури, правової активності та здатності громадян застосовувати правові механізми є

ключовою умовою, яку В.В. Копейчиков розглядав як фундамент для ефективної взаємодії держави та суспільства. Академік підкреслював, що без зрілої правосвідомості неможливе ані становлення правової держави, ані успішне здійснення правової реформи [2, с. 193].

На думку вченого, держава повинна відмовитися від патерналістського ставлення до громадян, натомість сприяти розвитку самоорганізації суспільства. Він писав, що «ефективна взаємодія держави і громадянського суспільства можлива лише тоді, коли держава не нав'язує свою волю, а діє як партнер громадян» [4, с. 231]. Це положення є надзвичайно актуальним для сучасної України, де процеси демократизації ще тривають, а інститути громадянського суспільства лише формуються. Водночас Копейчиков звертав увагу на низку проблем, що ускладнюють реалізацію цієї концепції: слабкість громадських організацій, брак правової обізнаності, надмірну централізацію влади, низький рівень довіри між владою і громадянами [3, с. 219]. Він пропонував вирішувати ці проблеми шляхом розширення участі громадян у прийнятті рішень, створення спільних консультативних рад, запровадження громадського контролю над діяльністю органів влади [4, с. 232].

Отже, концепція взаємодії держави та громадянського суспільства, запропонована В.В. Копейчиковим, ґрунтується на визнанні рівноправного партнерства між цими двома соціальними системами, їхньої взаємної відповідальності за стан суспільного розвитку та правової автономії кожного з учасників цього процесу. Учений підкреслював, що держава має розглядатися не як владна структура, що домінує над громадянами або обмежує їхню ініціативу, а як правовий інструмент, створений самим суспільством для забезпечення реалізації його інтересів, захисту прав людини, підтримання правопорядку та справедливості.

Копейчиков послідовно обґрунтовував, що ефективність державної влади визначається мірою її відкритості до суспільного контролю, а зрілість громадянського суспільства – здатністю до конструктивної взаємодії з державними інститутами. У цьому контексті його концепція передбачає двосторонній характер взаємин: держава створює сприятливі правові умови для діяльності громадян, а громадяни, зі свого боку, беруть активну участь у формуванні політики, здійсненні контролю та оцінці рішень влади.

Значення наукової спадщини В.В. Копейчикова підтверджується масштабністю його життєвого шляху: понад 250 наукових праць, підготовка десятків учнів, формування наукової школи, що визначила методологічні орієнтири сучасного державоправотворення [5, с. 104–106].

Ідеї Копейчикова залишаються надзвичайно актуальними для сучасної України, адже саме вони задають теоретичний орієнтир для побудови демократичної, соціальної та правової держави. Реалізація його підходів сприяє формуванню довіри між владою й суспільством, розвитку інститутів громадянської участі, підвищенню рівня правової культури та утвердженню принципів демократії в державному управлінні.

Список використаних джерел

1. Правознавство : підруч. / С. Е. Демський та ін. / Ред. В. В. Копейчиков. 7 вид., стереотип. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 736 с.

2. Кривицький Ю. В. Проблеми правової реформи в науковій спадщині академіка В.В. Копейчикова. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (102). С. 187–196. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2017_1_19

3. Правознавство : навч. посіб. / А. М. Колодій та ін. / Ред. В. В. Копейчиков. 3 вид., перероб. та доп. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 638 с.

4. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій та ін. / Ред. В. В. Копейчиков. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 320 с.

5. Кривицький Ю. В. Життєвий шлях і творчий доробок академіка В.В. Копейчикова в цифрах. *IX наукові читання, присвячені пам'яті академіка В.В. Копейчикова* : зб. матеріалів (м. Київ, 20 лист. 2019 р.) / редкол. : А. М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н. В. Лазнюк. Київ : НАВС, 2019. С. 104–106. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/20397>

*Смалько Анна Павлівна,
курсант навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ*

*Науковий керівник:
Дорошук Ніна Олександрівна,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент*

ЛЕВКО ЛУК'ЯНЕНКО-ЛЕГЕНДАРНА ПОСТАТЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Переосмислення радянського минулого та історії державотворення України спонукає нас приділити особливу увагу дослідженню історичного шляху діячів, які стояли біля витоків проголошення незалежності нашої держави. Серед видатних постатей визвольного руху другої половини ХХ ст. особливо вирізняється постать Левка Лук'яненка.

Від штатного пропагандиста райкому комуністичної партії, від випускника юридичного факультету московського університету, до голови Української Гельсінської спілки, до письменника, спадщина якого налічує 13 томів, до Акта проголошення незалежності України. Ми говоритимемо про людину, чие життя стало синонімом української незалежності – Левка Лук'яненка. Його біографія – це не просто перелік посад чи років, а 90-річний роман про незламну віру. Він живий, дев'яносторічний символ незламної української волі, людина, чие